Србобран излази средомъ, петкомъ и недельомъ.

Предплату примаю све ц. и кр. поште познати скупительи и уредничество (лебарска улица, у кући бр. 882.).

Рукописи не враћаю се натраг.

СРБОБРАН.

Предплатне цене у аустр. вр.
на три месеца . . . . 3 ф.
на по године . . . . . 6 ф.
на годину . . . . . 12 ф.

За огласе плаћа се за оно место, кое еданъ редъ изъ петита заузима за сваки путъ по 8 новчића, и сваки путъ по 36 новч. штемпларине.

Год. II. У Новомъ Саду, у среду 3. октобра 1862. Брой 91.

НОВИ САДЪ. 2 окт.

Србия поредъ незнатнихъ жртви помоћу дипломациие добила е, а Турска е изгубила. Али Србия као сила, у кою су сви несрећни християни у Турской очи упрли, изгледаћи одъ нѣ свога ослобођеня; Србия, коіой велика будућность само с тога предстои, што е са свию страна сродним, и рођенимъ елементомъ обколѣна, кога е судбина у тесной свези съ нѣном судбиномъ; Србия, коя е позвана, да иукъ сродне свое браће чуе, и нечувене яде олакша: таква Србия мора се спремати за одсуданъ часъ, кои не сме бити далеко; такьа Србия не сме бити равнодушна према рођенимъ сестрама, кое у робству стеню: она отворено мора европскимъ дворовима казати: да е нѣна будућность у тесной свези са будућности провинция турско-славенских.

У Херцеговини не само миръ да се ние утврдио, него буна на ново хоће да букне.

Изъ Задра одъ 27. септ. явля намъ се, да е на граници херцеговачко-босанской наново буна букнула, и да Лука Вукаловићъ и ту преднячи. Ово ако се обистини, ето порти нова посла; да е пакъ то, не само могуће, него и вероватно, види се од туда, што е по найновиимъ гласовима Дервишъ отишао у Босну.

ДОПИСИ.

а. У Београду, 30. септембра. Познато е већ како е князъ нашъ примио ферман султановъ по послу цариградске конференциие о размирици нашой са Турцима. Знамъ да се светъ на страни зачудио што е князъ прилио онако што, чиме се неиспуняваю све желѣ и захтеваня наша. Но онай светъ, кои е изъ прекрайка седио па чекао готова посла, може се садъ и чудити, може ако оће и викати збогъ овога или онога, а ми остаемо на ономе на чему смо, т. е. да тврду веру имамо, да е оно добро и онако треба да се ради као што князъ Мияило уради, еръ знамо да онъ оно исто и іошъ више што жели, што ми сви желимо, а знамо и уверени смо, да онъ одъ свию насъ найболѣ зна, коим се путемъ и кадъ се што може добити. Знамо ми добро да е князъ Мияило владаоцъ српски и да не спада међу оне владаоце, кои у каквой било вольи еданпут само превуку пером и тиме нареде да се бие, пали и сече, па била или не била прилика за то, добило се или изгубило што. У князу Михаилу крв нѣговога народа тече, и нѣму е свака капъ крви српске скупоценния одъ ма каквога блага и иманя овосветскогъ. Србия ние препуна света и коекакве одъ разни народа светине, па е нужно осврта се на све стране, од кои се другим путемшто може добити, а само да се крвь српска и у обште людска заштеди колико се годъ може. Кадъ се пакъ покушаю такови путови, по коима крвь людска нетече, па се непомогне оноликоуколико треба нама као людима, онда намъ е у свако доба отворен пут и тако га чега одважно латити се чиме ћемо поуздано доћи до онога што е наше или што да намъ се врати.

Нека се гдикои Срби изванъ Србие люте на насъ колико имъ годъ воля, али кадъ испореде оно, што смо одъ лтос изгубили или штетовали са онимъ, што садъ овомъ приликомъ добивамо, мораю признати да смо у приличном добитку а осимъ нешто материялне штете друго осетние тако смо мало претрпили, да се за ню не може ни казати да е каква штета. Еръ приличан е и за станѣ наше осетан добит то што у Ужицу немамо више они досадни зликоваца турски, кои е онамо двапутъ више било него треба;— добит е и то, што у Београду немамо већъ ни еднога Турчина у вароши, а и то, што ће се подрински краеви наши опростити они айдука и зликоваца Турака Соколяна, еръ е позната комисия, свршивши иселяванѣ ужички Турака, отишла већ у оне соколске турско-айдучке планине и шуме, да и ньи очисти одъ Турака, те тако да люди наши у ономе краю могу душомъ данути и слободно живити. Шта више, сад ће се овомъ приликомъ одъ Турака очистити и нашъ ће управо постати еданъ прилично велики просторъ землѣ на овой страни поредъ Дрине названъ „Сакаръ“, кои Турци никако нису дали нити е Србинъ смео проћи, почем е изъ преко Дрине заклонѣнъ зворничкомъ, а одъ ове стране заузетъ Турцима малозворнича нима и онима кои по селима око Сокола живе. Познато е, како се Вучићъ заканио био да тимъ краемъ землѣ подре и тако га за нас ограничи, али га Турци у мало не убише, пошто су му коня едногъ ранили и новце са овога отели. —

У кратко рѣчи: знатанъ е то за нас добитъ што се курталисавамо толико иляда Турака, кои су намъ више на врату него на прагу седили узнемиривали насъ арали и безбройна зла чинили намъ.

Князъ е съ княгиньомъ отишао 27. о. м. у 8 сати у ютру да пооди окружия: смедеревачко, пожаревачко, ћуприйско ягодинско и крагуевачко. Данасъ ће на конаку бити у манастиру Раваници, а сутра на вече у Крагуевцу, где ће се два дана задржати, па ће овамо доћи. —

Ерлие се из града нису све изселиле. Многи стаю у низаме.

Д. У Банату 26. септембра. — Писац чланка „Романска Митрополия“ подъ шифром Е. Т., кои е у 59 и 60 брою овогодишнѣг Србобрана печатан, бранећи посебне интересе, повестничко право народа српскогъ и овога хиерархию против сепаратистични намера романске браће наше, трудио се доказати, да желѣ и претензие романске недаду се никако извршити безъ повреде привилегия, кое су овостранимъ Србима за услуге и заслуге ньиове крвлю стечене одъ пресветли царева аустриски дароване и гарантоване, и найпосле вели писацъ, „да би, кадъ би Романи свою собствену, одъ Срба оделѣну хиерархию и получили, таково одцеплѣнѣ дотичнимъ народима колико душевно толико и материално ослаблѣнѣ, а съ временомъ и пропасть донети морало.“ Што се мненя и начела у поменутомъ чланку изложени тиче, намеравам такова овде ни одобравати нити их опровргавати, али признаемъ, да е врло добро и уместно, та спорна питаня путемъ журналистике претресати и явно мненѣ за решенѣ тако нежне и у живацъ оба дотична народа засецаюће ствари приправити, а на свакі начинъ у томе ће предстоећи саборъ наш последню и меродайну речь у свое доба казати.

Но у последству поменутогъ чланка писацъ тога обараюћи потвараня, коя неки одъ браће наше романа Србима пришиваю, жалећи се на неправду, што се романима одъ стране српске хиерархие чини, доказуе делима, да сви ти наводи ниеу на истини основани, еръ Романи нити су у цркви ни школи ни у учешћу и уживаню фундациони благотворства одъ насъ притеснѣни, а іоштъ манѣ су икадъ романски изображеии и способни люди од Срба презирани, запоставлѣни и гонѣни бивали, и набрая по именце неке и неке Романе, кои су били понамепитани на виша и найвиша црквена достоинства и постаяли по правди, заслугама и потреби архимандрити, епископи а еданъ одъ ньи и митрополитъ. Међу овима именуе: Мойсию и Іосифа Путнике, Нестора Іовановића, Максима Мануиловића, Герасима Раца, Андрию Шагуну и Прокопию Ивачковића као архиерее, и после: Стефана Михаловића Св. Ђурђевског, Патрикия Попескула гергетежкогъ, и Антония Наку бездинскогъ, архимандрите. И ова околность дае ми повода, да писцу одговоримъ и целу читаюћу публику нашу известим, да е у погледу на народность овде наведени лица писац Е. Т. яко погрешио и или незнанѣмъ или пак тенденциозно двоицу баръ одъ именоване господе силомъ у брой романа утиснуо а изъ каталога, куда управо по праву и убеђеню своме спадаю, навалице избрисао *). Еданъ одъ те двоице, покойни владика Максимъ давно е иструнуо, у место нѣга ћу у две три речи показати, да онъ Романъ био ние, као што ни г. архимандритъ Св. Ђурђевскогъ манастира у Банату нигда се за Романа недржаше но свагда па и данасъ радо се числи међу Србе и као Србинъ живити и преминути желі. Есу ли оба Путника себе за чланове романскогъ народа држали и исповедали, ние ми познато, али самъ слушао одъ едногъ високогъ црквеногъ достоянственика, да су Путници, премда порекла романског као прави Срби српскимъ духомъ дисали; али Нестор нисда ние крио, да е Романъ, а Рац, Шагуна и Ивачковићъ делима показаше, као и Попескулъ, да су овеяни Романи и овай последньи у свомъ манастиру само Романе примаше за слуге и економске настойнике, те се тако у светой грегетешкой обительи редко српска, но романска и мађарска речь за цело време нѣгозогъ настоятельства чути могла. Г. архимандрита бездинског огласише романске новине „Газета“ и „Телеграфул“ да е такођер од колена романскогъ. Онъ ће то сигурно у истим или у нашимъ Новинама опровргнути и доказати, кое е горе листъ. Али владика Максимъ не беше ни Србинъ ни Романъ, но прави Русъ, коега е отац дошао у Банатъ изъ Москве заедно са таданьим чувенимъ живописцемъ Стефаномъ Тенецкимъ, кога се по гдекои валяни сликарски комад и сада у Банату цени као старина, коя на себи носи печат уметне кичице, славенскомъ рукомъ вешто израђена. Ето какавъ е владика Максимъ Романъ био, изван ако е зато Романъ што е међу романима родио се, живио и добро романски говорио. А г. архимандрит Михаловићъ е и по оцу и по матери прави Србин, синъ арадскогъ отменогъ грађанина, пок. Лазара Михаловића, по матери унука више поменутога врстногъ живописца С. Тенецкогъ, кои е за времена владе Марие Терезие из Русие у ћесарию дошао и у банату населио се. Ние ли дакле то очевидна неправда, одрицати коме народность без нѣгове волѣ и лишавати га оне светинѣ и онога блага, за кое сваки данасъ бори се и мре? Я кои од првога свога детиньства, дакле одъ млого и млого година споменутогъ архимандрита познаемъ, и познаемъ га као редкогъ Србина и ватреног родолюбца и подпомагателя српске кньижевности, чега су га ради и Романи у своимъ Новинама „Стригоюл“ брою 20. осудили и као народности ньиовой ненаклонѣнога Србина огласили — и поуздано знам, да овай чести и пошвованя достойни архимандрит као прави Србинъ нити е желио нити ће за Богъ зна какову личну користь пожелити прећи у туђе ято, а то е и безбройнимъ делима своимъ довольно по-

*) Пре ће бити по незнаню„ ер „навалице“, или „тенденциозно“ предпоставля хрђаву намеру, коя код г. Е. Т. ни е била. У.

казао. Показао е у своме манастиру, где ћеш одма познати, да е настоятель Србинъ, кои и црквени часоказъ славенскимъ цифрама оградио, а видиђеш у собама његовимъ србске слике народни мужева, па међу њима Доситија, Раића, войводу, Чичу, Мушицкогъ олайномъ боіомъ у велику израђена, што нигде невидо; осведочио е да е Србинъ у Темишварской конзистории, где данасъ на србскомъ езику школске послове одправля и постоянимъ упинянѣмъ своимъ и дугомъ борбомъ изради, те високе угарске дикастерие званичне преписке с конзисториомъ на србскомъ езику воде; показао е и за цело ће и болѣ и успешние цркви и народу показати, да ће ако Богъ да, временомъ Србству одъ веће користи бити, него што се по положаю своме одъ њега изискивати може. Може и писацъ Є. Т. и цео нашъ народъ уверенъ бити, да се именовани господинъ неће рода свога србскога ни онда одрећи, ако би по случаю позван био на дужность и у кругъ такавъ где би међу инородницима али едновернима делати морао по потреби цркве и хришћана, коима би предстояо. И онда би онъ показао знаке србскогъ порекла и любави свое к роду своме. Истина е, да онъ поредъ свогъ матернѣг и други неколико езика и езике цркве свое православне, т. е. романски, савршено, а грчки еллински и простонародни езикъ врло добро говори, али зар зато он престае бити Србинъ; камо среће, да сваки православни свештеникъ ако не и грчки, а оно баръ србски и романски добро говори, како би на тай начинъ верне свое свакогъ у своме езику поучати и дужности светогъ званя свога по достоянию одправляти могао! Такавъ би заиста съ пунимъ правомъ „вся всѣмъ билъ“ еръ би тимъ начиномъ вся приобрѣлъ! А ние ли и сам вероучитель Спаситель нашъ Исусъ Христосъ ученике и апостоле свое слао свима незнабожцима и езицима говорећи „идите: и обучавайте све незнабожне народе итд. итд.“ и ти апостоли силом светога духа умудрени научише се нужнимъ езицима и учаху верне на њиовомъ матернѣмъ езику. Знамо ми, како су стари наши епископи у Банату съ тога, што романски не знађаху, злопатили и у нужди, у незнаню романскога езика тумаче употребљавати морали, да се са диецезалномъ паством своіомъ разговоре, и то е често поводъ био, те су Романи у Унию прелазили, еръ дотични епископи нису кадри били излазити на место уние, да одвраћаю стадо свое, а како могоше, кадъ потребнога езика не знадоше! Да далѣ неидемо, ево колико жалише тадашњи владика: Рајчићъ у Вршцу и Живковићъ у Темишвару и колико муке съ тога имадоше, што романскомъ езику вични не беху. А више поменути г. архимандритъ Михайловићъ кои е вбогъ знаня толики а нарочито збогъ езика цркве свое чувенъ, а не манѣ и своіомъ способности и неутрудимошћу у одправляню дѣла црквени чини честь и себи и православию а нийвише народу србскоме, кога е синъ и полезанъ членъ. Жалостну примедбу учинио, да неки и неки народници наши свакога готово за овеяногъ Романа или найманѣ за полутана држе, кои е рођенъ у Банату, као да саме Фрушкогорке Србле рађаю! Докле ће еду синови равнога Баната бити парие у роду србскоме? Докле ће Срби изъ свога срца истискивати чеда своя коя имъ на дику и поносъ служе? Узмимо примеръ одъ Мађара, кои отвараю недра своя и Жидовима, кои се само речма а нигда срцем мађаре да; да! Мађари би све становнике угарске у свой елеменатъ утопили, а ми одсецамо найздравие удове тела народногъ и одъ себе одбацуемо. Куда то води? — — Г. архимандритъ Махаловићъ, надамъ се да ће оправдати оно лепо мнѣнѣ, кое о нѣму банатски Србльи имаю, а да е Србинъ больи одъ многогъ мнимогъ Србина несумнямъ, да неће и одсадъ као и досада осведочити.

□ Изъ Суботице 29 септембера. Ево већ више одъ зане године дана, како намъ е варошко представништво одредило и заключило женску школу изъ комунитета подићи, и то е іоштъ уставно представништво наредило, али ево никако у дѣло да пређе; већъ стои као мртво слово непомично; я незнамъ, шта може стояти на путу? Та за четрнайстъ месеци колике не важне ствари дођоше у извршенѣ, а овакова преко мере нуждна стварь као да се занемарила. Како смо изъ сигурногъ извора дознати могли сада е та стварь у друге руке прешла т. е. другога референта добила, подъ коимъ ће валяда больи течай цела стварь добити и што пре сретно ко концу привести се. Сада настае іоштъ главно питанѣ, како се има та женска школа уредити еръ у заключеню изрикомъ не стои како ће се имати ова уредити, да буде учитель или учителька? Многи су тога мнѣня да буде учитель, а многи су опет за то да се постави учителька, наравно да би наиболѣ било када би се обое извести могло, али по околностима баръ за сада неда се помислати, да ће намъ магистрат из обште благайнице за обадвое плату дати, ако и имамо право на то. — — — Римляни имаю у главной школи два женска учителя едну учительку, и у свакой четърти вароши тако звани kis dedo, (куда само мала дечица иду, коя се уче Богу молити, играти и т. д. само да нису родительима код куће на досади) то е све изключиво њиово, треба и ми да наликъ на то што имамо, еръ е и гимназия већъ њиова, накъ шта онда остае нама?! Я велимъ да е женской школи душа воспитанѣ, а да то воспитанѣ међу женску децу свагда болѣ, лепше и скромние една женска него ли мужки укоренити може, то ће ми држимъ свако одобрити. Шта више, требало би мужке изъ женски школа сасвимъ изключити, и то изъ више важни узрока. А што се тиче женскогъ рада и посла, то мислим да и неможе други имати на то позива осимъ едне женске, ко ће таково шта да учи, еръ мало е мужки наћи да се радньомъ женскомъ (осимъ бачъ кои су принуђени) занимаю, и кои зна, и тай узгредно — зна. Тако дакле показуе се да е одъ велике нужде учителька, и то нуждния одъ учителя. Неки желе и то, да се на овои што ће доћи новой женской школи учитель редованъ постави, а изванредно да учителька у неке определѣне сате у женску школу долази, и ову да плаћаю они кои децу даю да женску радню науче; но ти се яко вараю кои држе, да тако една валяна учителька обстати може, та то онда неће бити една явна школа већъ приватанъ институт, у кои ће ограничени брой девойчица, и то само имућние долазити, а сиромаш се ошетъ неће ништа моћи користити. Изображенѣ и воспитанѣ то су два главна фактора у данашнѣмъ просвештеномъ животу, а кадъ оћемо да се просветимо и изобразимо треба намъ наипре такове матере имати, а такови нећемо све дотле имати докъ децу нашу у школу не узшилѣмо.

За то ако и не би дао варошки магистратъ женску учительку, нека се онда за ню постара бар наша црквена обштина, да се може и сиромашъ ползовати, па свою децу изображавати. Тимъ начиномъ ћемо цветати, и у напредъ ићи, еръ данас поредъ овако високе изображености, боме и женске, добро изображене — то исто вреде што и мужки.

‡ II ‡ Ст. Андрии 28. септ. Дошавши у нашу варошъ куће путуюћи црногорски капетанъ Мило Стефановъ или Стефановић, као што онъ казиваше некимъ званичнимъ посломъ изъ Руссие, буде и овде одъ многи изчекивано скуплянъ за нашу храбро борећу се, и да болѣ речемъ чрезъ нехатностъ свеколикогъ Србства већъ и пострадавшу црногорску браћу предузето, и една при садашньим незгоднимъ новчаким околностима, и поред краткоће времена одъ 3—4 сата зацело лепа сума одъ 85 ф. 10 н., горереченом капетану предано да е у Црну Гору однесе, и овамо пакъ потврденѣ пошлѣ.

Нема сумнѣ, да би ово скуплянѣ много болѣ, успело, да се на чело овогъ племенитогъ предузећа когодь од наши знатнии темельнии господара ставио био, и да намъ поедини Црногорци већ толико пута допаркивали нису — ово е већъ едно 3 пут се догодило. — Овакви безъ икакве цели и плана тумараюћи и зато у њиовимъ особама весма зазорни црногорци, есу ли се икако Пеште дочепали, то си могао едно на сто се обкладити, да они и ст. Андрею, гди су поредъ епископа и множине церква богъ зна какву богаштиню себи преставляли, мимоићи нећею, а тако су жалибоже правой и обштой ствари текъ шкодили, и ревност у овдашнѣ публике къ прилаганю садъ кадъ е време било, побили, зато се іоштъ и овой своти радовати можемо, кадъ у призрение узмемо, да іоштъ многе и премноге, у брою жительства ово место далеко надмашаюће србске обштине има, кое на ову свету стварь ништа ни су, или весма оскудно приложиле.

Што се више политике тиче, то сваки србльинъ и у свим краевима горко сожалюе жалостан излазакъ црногорско херцеговачкогъ съ толикимъ лепимъ надама започетогъ и съ таквимъ безпримерним юнаштвомъ вођеног рата. Та садъ после 400 год. предъ падениемъ трулог царства Турског, на очигледъ толикогъ изображеногъ србства, кодъ толико свуда развиене народне свести, чинило се ово што се намъ саде догоди, за немогућностъ, а немогућние е тимъ више; што е сваки праведно се надао, да Србия овай едини ступ србства, свой велики позивъ сватившн Црну Гору изневерити неће, ову изневерити несме, ако неће да у своме изолираню іоштъ гора изкушеня негъ Црна Гора доживи. — — —

Србия ће се дакле по свой прилици съ онимъ што іой се дае задовольити морати, за насъ Србле пакъ наста ће опет време жалостно чаменя, чаменя као што е и досадъ крозъ 50 год. било, а лепи сан о больой о лепшой србской будучности одлеге, да намъ се скоро непояви.

Садъ іоштъ чуйте две локалне ствари, премда обштегъ замашая.

Пре 5—6 неделя беше испитъ наши основни школа, деца показаше доста знаня и успѣха, и тако дакле ту ако би шта іоштъ и болѣ бити могло, немамо башъ мане, кадъ измеђъ прочегъ почну деца 3 разреда и ово: азъ буду ти будеши онъ будетъ и т. д. тая жена тую жену, той женѣ и т. д. шта ти я ту знамъ, дакле славенска граматика. Зар ова дечица већъ тако добро србски знаду, да им ништа друго неостае него њиова филологична знаня и съ славенскимъ езикомъ обогатити? Боже сахрани, о знаню србскогъ езика ту ни разговора нема, премда правилно знанѣ матернѣгъ свогъ езика би имъ а и нама многима одъ преке нужде било. Држим дакле да би едаредъ време било да се тогъ старогъ славенскогъ курюка одрекнемо, а да дечицу нашу у нормалним школама немучимо са њима и тако непознатимъ а и непрактичним славенскимъ езикомъ, коме е по момъ расужденю место у вишимъ заведенияма, у богословии, и у свештенству.

Друга новостъ е слѣдующе. Едан млади кадет бияше овде кодъ свои родова у посѣти, случайно буде онъ запитанъ: у каквомъ е войничкомъ заведению, рече у Каменици, а има ли вас колико Србаля? буде далѣ упитанъ, богме има насъ до 90 а какве науке слушате? оваке и онаке, а предае ли вамъ се и катихизисъ? предае се ал католички (!) А заръ нема у Каменици нашегъ свештеника? има и 3. Слушай дакле читаюћи србски свете, ово се недогађа у Винеръ Найштифту, нити у Олмицу него у Каменици у средини Србадие. Заиста весма би користно и занимльиво било, едно путованѣ око света у той цѣли предузети, да човек изнађе, има ли подъ каквомъ зоном и тако занемареногъ народа, као што смо ми Аустриски Србльи, да би им братску руку пружити могли. —

н. У Раєву Селу наСави, у Бродской краини има 10-15 породица србскихъ, кое су ишле у Ямину у цркву. Садъ е тамо темель ударенъ нашой цркви, и найглавнии е титоринъ г. Алекса Пауновићъ изъ Вуковара, кои е поклонио и положио као приносъ цркви 400 фор. а. вр. Да Богъ да се такови Срби хилядили, а нѣму хвала и слава до века!

УГАРСКА.

Съ Балатона пишу „Пес. Л.“ да тамо циркулира неко писмо угарскогъ дворскогъ канцелара грофа Форгача на знаменитогъ некогъ вармеђаша, кое писмо П. Л. саобштава. Оно гласи овако:

Поштовани господине!

Ваше пошт. писмо одъ 5. о. м. башъ ми сада до руке дође, и будући да ви у нѣму мнѣние свое о садашнѣмъ станю нашегъ отачества развияте, допустите ми да вамъ и я у томъ смотреню са ономъ искрености одговоримъ, кою ви одъ мога характера очекуете.

Ви пре свега осуђуете провизорию.

Признаем да си никада нисам ласкао с тиме, да ће провизория у земльи примлѣна бити са одобренѣмъ, та мени су околности познате, кое су е произвеле. — Но кадъ ви провизорию осуђуете, допустићете ми да васъ опоменемъ на страхоте и ругабете у ономъ времену, кое е провизории предходило. И питамъ васъ, ели влада, ако се ние хтела суетнимъ фантастичнимъ сликама варати, могла имати пречега задатка, него по што по то угушити анархию, коіой су подъ видомъ слободе и патриотизма найсветии интереси жртвовани? — ели она могла кокетирати са партаяма у онай ма, кад она међу иляду неприятельскихъ токова сама себи оставлѣна неимађаше другогъ воће до свое на поштеной намери и тврдом увереню основане мужке сталности? —

Провизория е одма съ почетка била мађарска, остала е мађарска и ние текъ чрезъ мене мађарском постала, еръ влада ние одъ ставлѣнога правца свога ни у длаку едну свернула, и я морам свечано протестовати противъ онога мнѣния, као да е провизория скопчана са настояванѣм око узгреднихъ некихъ тежня, кое се явно непризнаю. Покорностъ, редъ, трезвеностъ и срећа отачества, едино то е целъ.

На питанѣ ваше шта ће доћи после садашнѣ провизорие, могу вамъ само одговорити, да би не само безъ цели него и сувишно било на место постоеће провизорие, нову мећати. На место провизорие сме онда кадъ желѣни тай часъ дође, да може престати, доћи само законито станѣ, снабдѣвено са нуждномъ гаранциомъ да неће више прећи у станѣ кое е баш ову провизорию произвело и кое ће као што я држимъ исту у свако доба произвести. Међутимъ док се законито станѣ неузможе повратити, ние исключена модификация садашнѣ провизорие, коя ће потребама и постоећимъ околностима одговорити.

Коначни програмъ пакъ не могу саобштити, еръ то зависи одъ иляду случаева кои се догодити могу и кое човечии разумъ ние кадаръ прорачунити; међутимъ допустите ми да вамъ нешто искрено исповедимъ, кое ће вамъ при пресуђиваню моихъ политичкихъ настояваня као сигурни руководитель служити моћи.

Я самъ пре свега Мађаръ, и у прсима моима живи она любавъ према отачеству, коя срце свакога правогъ патриоте испуњава.

Я самъ верноподани слуга мога господара и краля, али као унгарски дворски канцеларъ осећам у себи снаге увекъ подићи свой гласъ, кадъ годъ видимъ да е благо отачества мога у опасности.

Будућностъ е у Божиой руци. Међутимъ сединимо се ми кои еднако мислимо мушкомъ сталношћу, да наше поштене намере у дѣло приведемо, и онда ћемо спокойно моћи чекати да сване данъ, када ћемо о нашимъ дѣлима предъ отрезвѣнимъ народомъ рачунъ полагати морати.

Примите и т. д.

У Бечу 9. Септ. 1862. —

АУСТРИЯ.

Односно на процесъ противъ Др. Грегера уредника „Нар. Листи“ являю изъ Прага да се гласъ о блажиой пресуди найвишегъ суда ние обистинио. Найвиши судъ е његовъ призивъ збогъ доставляня пресуде чрезъ виши судъ у немачкомъ езику, одбио, и прогласио е познати начинъ на кои е та пресуда нѣму доставлѣна за подпуно валян и правномоћанъ. Исто тако е найвиши судъ редовну и изванредну апелату дра Грегера противъ пресуде, као неуместну одбацио, безъ да е казн— десетомесечну тамницу и губитакъ кауцие одъ 3000 фор.— и найманѣ ублажио, И тако остае строжия пресуда вишегъ земальскогъ суда у подпуной крепости.

— Львовъ. 26. септ. У пређашню неделю било е у овдашньой доминиканской цркви немира. После божие службе почне архиепископъ едну песму кою народъ ние певати хтео, него почне забранѣну песму „Боже цошъ Польске“. На хору почну оргулѣ свирати да би се ова песма угушила, но све бадава. Ово е био узрокъ да су ови све ясние певали, и сву песму до края одпевали. Изтраживанѣ се започело.

СТРАНЕ ЗЕМЛѢ.

Србия.

Ужице, 27. Септ. (Т. Н.) Иселенѣ Турака ужички већъ е данашньимъ транспортомъ свршено, іошъ е само муселимъ са кадиомъ и неколико Турака безъ фамилия остало. Осимъ муселима и кадие, остали су употреблѣни на посао око лагумисаня овдашнѣгъ града. Пикетъ е већъ порушенъ. Градъ ће се почети довече лагумисанѣмъ рушити. Све е за то спремлѣно. За сво време, докле е селенѣ Турака траяло, владао е потпуни поредакъ и тишина. Што е тако тай посао ишао, найвише се има приписати комисии, коя е тога ради амо изаслата. И съ наше и турске стране, били су у той комисии люди, кои су пуно поштованѣ у свакомъ смотреню заслужили. Они су деломъ своимъ овомъ приликомъ показали. Хвала имъ. Турци за време ньиногъ селеня врло велико стрилѣнѣ показаше.

Знаюћи сваки, како су одприе били, они овом приликомъ своимъ владанѣмъ свакогъ изненадише. Сваки е био миранъ као буба. Нема ти више одъ ньихъ оних речи: „немой више влаху, биће друго.“ То е ньинъ обичаянъ говоръ, кадъ би на неповольностъ каку кодъ Србина наишли. Они на еданпутъ умучаше и посташе други люди, када нису већъ Турци, него Хришћани. Они при растанку рекоше: „Тако времие донесе. Српска политика то изради. Србия ние више княжевина, него кралѣвина.“ То е ньиховъ разговоръ.

Пруска.

Изъ Берлина являю одъ 28. септ. Арним-Бойценбургъ подноси предлогъ подписанъ чрез 58 членова, кои захтева да се будетъ саставлѣн одъ посланичкогъ дома одбие и оно прими што е влада поднела.

Председник чита изясненѣ кое се овако свршуе: „Влада се неможе успѣху другомъ надати, пошто е посланички домъ Форкенбекову резолуцию примио, шта више мора очекивати пооштренѣ начелнихъ противности, кое споразумленѣ отешчаваю. Влада ће дакле при таквом положаю у будуће имати предъ очима само общи интересъ отачества, а къ овой рачуна она дужност настояти, да се уставъ и у онимъ точкама кое се на права круне и ове високе куће односе, оствари.“

Француска.

Изъ Париза пишу „Ванд.“ од 24 септ: Данасъ дува больи ветар за Италию: са свию страна ничу вѣсти по коима ће Француска войска скоро изъ Рима изићи. Штета што се време брзо меня и што жива у политичкомъ барометру хитрие скаче и пада него у нашемъ обичномъ стаклу! Нота Тувнелова о коіой е већ била речъ, скоро ће у Римъ отићи, а као што неки веле већъ е и отишла, и у той ноти коя е на ултиматумъ врло наликъ, оставлѣнъ е св. столици одъ тилѣрискогъ кабинета, известанъ рокъ, докле ће она морати збринути се за нуждне наредбе у свою сигурност, за устроенѣ нове войске на кою ће се моћи ослонити, за реформе кое ће іой жительство наклонѣним учинити, ер цар Наполеонъ се налази побуђен узнемариваню духова учинити край одазванѣмъ свое войске изъ Рима, но ипакъ не пре, докъ се найпре не постара за осигуранѣ граница папине државе што се споляшности тиче. Шта више и у воиничкимъ круговима преотима уверенѣ мах, да скоро решенѣ римскомъ питаню предстои, кое сигурно одтуда долази, што е маршалъ Веланъ, министаръ царскогъ дома у кругу виших официра говорио о тврдой намери цара Наполеона, да жели край учинити неизвѣстности положая у Италии; али и неке наредбе ратногъ министарства могле би добре надежде за римско питанѣ побудити.

— У политичком свету много се говори о некомъ тесномъ савезу међу Енглескомъ и Данском, кои е заедно са сродством обоихъ кралѣвских домова, склоплѣнъ; овай савезъ као што говоре они коима е стчаръ болѣ позната, не смера толико на неприятельство противъ Немачке, колико на уништенѣ политике Француске, коя е са обичномъ ревности тежила да ступи у савезъ са скандинавским државама, како ће стећи знатних савезника против ячой поморской сили енглеской — а сада іой Палмерстонъ вештимъ скокомъ оте у полу добивени плодъ. И то е кажу повод, што се Француска Пруской у наручя бацила, премда лева обала Райне іош и сада дражи апетитъ бонапартиста; а и надати се да ће услѣдъ овихъ околности органи француске владе одношеня немачко-данска сасвимъ другчие схваћати него што су недавно чинили. — Изъ Лондона являю овамо да е Гарибалди неке свое тамошнѣ приятелѣ извѣстио, да ће слободну землю поодити, чимъ му здравлѣ то допусти; али о свом здравлю іошъ и самъ яко сумня, еръ по симтомима не може се іош сасвим известно рећи, да ли е тане іошъ у рани. —

— У Паризу 26 септ: „Опинион, нац.“ коега главни уредникъ са министром изваньскихъ послова у ближемъ одношеню стои, одкрива понешто планъ о француско-руско-пруской алияции о коіой се од некогъ времена у дипломатскимъ круговима много говори. Ради се као што Герулъ каже о немачкомъ единству чрезъ „пониженѣ Аустрие и разширенѣ Пруске“ услѣдъ чега би Француска стекла право захтевати да іой се границе поправе. Ко уме читати увидиће изъ чланка „Опин. нац.“ да Луй Наполеон хоће кралю Вилхелму у помоћъ да притече против пруских комора, против Немачке и против Аустрие, ако му овай помогне да онъ до леве обале Райне дође. Далѣ се ради о обновленю Польске, са коіомъ е ослобоћенѣ христяна одъ турскогъ господства у толико скопчано. у колико се, Русии ориенталска накнада, читай: Цариград и т. д. нуди. Питанѣ кое политици себи у овом предмету ставляю, прво е то, дали ће се Бизмаркъ Шенхаузенъ упустити у договоръ збогъ алиянсие на ономъ темелю кои наполеонской идеи одговара, или да ли за сада паризки и петроградски кабинети іошъ нису право свое лице показали да пруску политику коя е због страшльивости свое на гласу, непоплаше. — Изъ Италие нам долазе неповольни гласови; због Гарибалдиеве ране су опетъ забринути; кажу да се поуврђую мнѣния оних лекара, кои су тврдили да е тане іош у нози. — Южне провинсие су незадовольне, због чега министри држе за нуждно послати краля тамо, да своіомъ популарношћу симпатие кое су оладниле пробуди и узбурканостъ утиша. Кажу да ће се краль на тай нуждни путъ кренути концем Новембра и да ће се редомъ у Неаплю, Палерму и Флоренцу задржавати. Да ли ће ово средство довольно бити, да явно мнѣние у онима варошима туринскомъ кабинету придобие? Ратаци намерава 30 о. м. у Паризъ поћи да се цару са своимъ новимъ планомъ како да се римско питанѣ реши, представи. Приятельи нѣгови тврде да е онъ наумио изъ службе изступити, ако му не пође за рукомъ добити одъ цара знатнихъ концесия у римском питаню. Ратаци ће доћи у Паризъ са генералнимъ прокуратором Вака. — У войничкимъ круговима се говори да ће ђенералъ Нилъ добити изванредно посланство у Немачку. —

— Кажу да ће гроф Замойски за време свога прогнанства у Паризу живити. — —

Италия.

„Констит.“ явля, да е одма чимъ е декретъ о апнестии подписанъ био, войнички заповедникъ у Вариняно добио по телеграфу налогъ да све затворене на слободу пусти. Држе, да ће Гарибалди због свое ране іоштъ кои данъ у Специи остати а затимъ да ће одлазити у Америку (?)

— У римской ствари іоштъ се ништа известно не чуе. Званична монархия нац.“ у Турину поуздано говори, да папиной влади на скоро неће ништа друго остати, но да захтеваню, кое іой се од некогъ времена саобштавало, попусти — а „Дискусионе“ опетъ явля да ће Ратаци тешко у Паризъ путовати и то само онда ако му се унапредъ обеђа добаръ резултатъ онога, за што ће говорити. — Говори се, да ће Викторъ Емануило путовати у Тоскану, Неаполь и Сицилию, коіомъ приликомъ ће се обсадно станѣ у южной Италии укинути.

— Гарибалди ние примио помилованѣ, наводећи да се помиловати може само онай кои е крив

Говори се да збогъ тога лако може Ратаци из министарства истиснутъ бити.

— Декретъ о помиловаию спроводи „Опинионе овако: „Засада морамо приметити само то, да е чудно видити како се у декрету одъ амнестие сви войници исключую. а у известию се глава подузеѣа онога непрестано ѣенераломъ назива, неизјаснюћи, да ли га ова титула меће међу оне войнике и тако се готово може заключити да ѣенерал Гарибалди ние помилованъ, премда се зна, да е то помилованѣ управо само нѣга ради изишло. Ми смо уверени да у ствари ние тако, и да е Гарибалди, остала му ѣенералска титула или не, кое се часъ тврдило, часъ опетъ опровргавало, први међу помилованима на основу декрета одъ 23. септ; али ипакъ се могло постарати да се тай декретъ што се израза тиче, точние састави еръ времена е за то доста било. Ако Гарибалди ние више ѣенералъ зашто се назива тако? А е ли ѣенералъ само ad honorem, зашто се то не изрече? Ако е ѣенерал, зашто се у декрету онъ изрикомъ не спомене, да се покаже да га нѣгово свойство као ѣенерала, неисключуе одъ кралѣве милости?

— Брой войника кои су одъ помилованя исключени не прелазе стотину; међу ньима има два официра и десет подофицира.

— Турински „Дирито" саобштава сада обширно о догађаима, кои су се 19. септ. у Палермо десили: У вече 19. септ. у више главних сокака у едно исто доба 13. е особа ножевима ранѣно. Еданъ сатъ после сунца упали неки деранъ свећу у сокаку Кварто Кантони, на кое се злочинства та почеше. Све особе су у трбу ранѣне; убице су били еднако обучени; сви су имали црне капуте и црне капе; они се приближавау своим жртвама склопленимъ рукама, тужнимъ гласомъ призиваюћи све светце као да имъ се Богъ зна каква несрећа догодила. Осамъ убица е одма ухваћено а кодъ троице одъ ньихъ нађени су и ножеви іоштъ крвави. Деветъ ранѣних одъ коих су неки смртно ранѣни, однешени су у шпиталь" — Услѣдъ тога е наређено обште обезоружанѣ на острову.

Принцъ Наполеонъ и пранцеза Клотилда одпутовали су у Аіачо. Мисли се да неће у Египатъ путовати.

Краль е португалски при доласку свое невесте Пие све политичне робове у Лисабони помиловао.

Грчка.

У овом листу явлѣно е, да е у Грчкой организация народне войске одобрена. Многе новине являю да е отомански представникъ у Атини протестовао противу 3-ћег чланка у закону о народной войсци, кои е народна скупштина одобрила, и на ту е протестацию одговорио министаръ споляшньихъ послова у име грчкогъ кабинета одбивши е с достоянствомъ. Садъ намъ „Патрия" саопштава и ноту турскогъ представника и одговоръ министра Драгумиса. „Чланакъ 3-ћи у закону о народной войсци, говори турски представникъ, дозволяваюћи да и странци могу ступити у народну войску прети миру Турске. Ако грчка влада хоће тиме да уврсти у свою народну войску и портине подане само чимъ просто изяве да имаю волю да у ню ступе, Порта сматра ову меру као противну духу протокола и као такову, коя се мало слаже са свезама приятельства и доброгъ суседства. У следству тога, предохраняюћи се напредъ одъ последица, кое могу доћи отуда ако се буде свршио овай чланакъ закона, Порта се нада да ће грчка влада доказати колику цену полаже у то, да се одрже добри сношаи између обе државе, а то ће учинити ако згоднимъ средствомъ доскочи овой неприличности." Министаръ споляшнихъ послова у Грчкой одговорио е, како се, одушевлѣнъ тако исто жельомъ да сачува одъ сваке неповольности приятельске свезе кое постое међу Грчком и Турскомъ, опетъ зачудио, кад е видео у ноти турскогъ представника какавъ се смисао и какве тежнѣ придаю чланку о комъ е говор. „Народна е войска установа, кою е земля подигла у потпуной целини свога суверенства, томе суверенству лондонски протоколи нису поставили никакву границу. Грчка може и моћи ће подизати све оне установе, за кое мисли да су іой потребне за нѣзино добро и нѣзину сигурностъ, а да се никоя сила съ правомъ не може мешати у нѣзину унутрашню управу. Па онда, законъ не говори о портинимъ поданицима; ньиме се само задржава за владу право да може учинити те да и странци, кои већъ едномъ изяве желю како хоће да се природе Грчкой, подносе све оне терете, кое имаю грчки поданици. Одъ овогъ тренутка ови странци долазе подъ заштиту земальскихъ закона, па уживаю сва грађанска права. Овако што не може Порта тражити, коя свакогъ странца потпуно сматра за уроћеника, кои само просто изяви да хоће да е нѣзин поданикъ, а ништа не ће да чека нити се држи каквихъ форма, нити тражи одъ нѣга каквихъ гарантия. Па тако законъ грчки ние у противности съ онимъ, што се по другимъ земляма ради. Како се могу бояти да ће се становници изъ Тесалие, Епира и т. д. тако лако одважити да оставе своя огньишта те да се изложе грднимъ губитцима и трошковима докъ дођу у Грчку, едино само за то да служе у народной войсци?" Министаръ завршуе надаюћисе „да ће се Порта уверити овимъ разматраньима, како наређеня у 3-ћемъ чланку нису противна протоколима, и како не само што не прете ничимъ Порти него су са свимъ безопасна и немаю оне важности, коя имъ се придае." И енглески представникъ предао е такавъ исти протестъ а добио е и одговоръ паликъ на овай горе. „Поставляюћи чланакъ 3-ћи, тако завршуе г. Драгумисъ свой одговоръ енглесскомъ представнику, Грчка се ние удалила одъ права, коя е задобила као независанъ народъ.

Найновие вести.

Дубровникъ, 29. септ. Омеръ паша одпутовао е у Цариградъ, Дервишъ у Босну

Изъ Цариграда являю одъ 22. септ. Султанъ се натрагъ вратио. Саидъ паша е 18. септ. приспео у Александрию. Мехемедъ Ѣемилъ паша отишао е 19. септ. у Паризъ. Ѣенерал Филиповићъ у Земуну добио е мециди-орденъ прве класе. Порта е примедбе руске у смотреню войничког пута крозъ Црну гору одбила (?)

СПИСАКЪ

за Црногорце у Ст. Андрии скуплѣни и црногор. капетану Мило Стефанову предати новаца.

Една виша особа 10 ф., г. отацъ Петаръ Римски 1 фор., г. Никола Ракићъ 2 фор., Павел плем Цветковићъ 2 фор., в. капетанъ Шанд. Николићъ 5 фор., Петаръ Пиперковићъ 2 фор., Шандоръ Поповићъ 1 фор., кап. Лаза Црногорацъ 1 фор., Ђорђе Павловићъ 2 фор., гђа одъ Фелдвари 1 ф., Макрина Штерникелъ рођ. Тодоровићъ 10 фор., Елена Цветковићъ 2 фор., Елена Димшићъ 2 фор., Пелагия Коларовићъ 1 фор., црква саборна 3 фор. црква пожаревачка 3 форинта, црква ћипровачка 3 фор., г. Іоца Димшићъ 1 фор., г. Іоца Перкић 2 ф., гръ Лаза Перкићъ 2 фор., гръ Шандоръ Перкић 1 фор., Папилие Перкићъ 60 нов., гр. Илия Бодићъ 2 фор., гр, Тодоръ Чопоръ 3 фор., гр. Сима Калић 1 фор., Гђа Милка Игнятовићъ 1 фор., гри: Лазаръ Софрићъ 2 фор., Еугенъ Думча 1 фор., Пая Маргаритовићъ 2 фор., Пая Цветковићъ 1 фор., Антоние Милинковићъ 1 фор., Андрия Петровићъ 1 ф., Коста Михалковићъ 1 фор., Марко Кречаровић 1 ф., Ђорђе Несторовићъ 1 фор., Іоца Милићъ 1 фор., Анта Хужвикъ 1 фор., Мита Крстићъ 1 фор., Іоца Животићъ 1 фор., Іоца Павловић 1 фор., Пера Табанчевићъ 1 фор., Стея Бешлићъ 1 фор.-Една особа 50 нов., г. Ђорђе Митрићъ бележник изъ Помаза 2 фр. — Свега 85 фор. 10 нов.

Изъ Аде. Добровольни принесци у користъ потребите браће херцеговачко-црногорске:

ГГ. Јованъ Павловићъ парохъ 2 фор. Дафина Нађ, рођ. Манойловићъ удова учителька 1 фор. Марта Николићъ рођ. Килианъ трговкиня 5 фор. Миша Теодоровићъ ц. кр. писмарникъ 5 фор. Александеръ Ивковићъ трговацъ 10 фор. Тоша Зозукъ трговацъ 2 фор. Исаакъ Официровићъ трговацъ 40 н. Светозаръ Вуићъ правозаступникъ 10 фор. Ђурађъ Вуић ученикъ 60 н. Аркадия Протићъ занатлия 1 фор. — Свега 37 фор. а. вр.

ТРГОВИНА.

Беч. 29. септ. Премда одъ 2 — 3 неделѣ по мало рана у цени напредуе, то опетъ неможемо рећи, да садъ найболѣ стои. Шеница се данасъ одржала и нотирана е:

Шеница. Цена у. аустр. вред. и тежина по д. аустр. мери. Марошка у Буру фор. 5. 10, 88 и по фун. Перямочка фор. 5. 12 — 5.20 89. фун. Мађарска 4.22 и по, 85 фун Вайсебуршка фор. 4.61. 86 фун. Продато 30,000 мерова Наполица прилично пролази, цена боля: Словачка фор, 3.75, 81 фун. Мађарска фор. 3.60. 80 фун. — 3.65, 80.

Беч. Од 23 — 29 септ. дотерано е на бечки вашар: Марве; мађарске 447. галициянске 2502, немачке 26. свега 2975 комада. Цена одъ 380 — 560 фунти по комадъ 125 — 175 фор. 21 — 29 фор. по центу. Телади: 721 комад: пар по 22 — 32 фор. яганаца 69, 6 — 10 ф. а. в. по пар. 471 комади оваца, 116. ком. прасаца. 592. ком. свиня. (деели), 32 — 34 по фун. Ране продато: 4974 мерова зоби по 2.05 — 2.04. фор. 87 мерова кукуруза по 3.20 — 3.90 фор

ОГЛАСИ.

Бр. 1252

Екзекутивна Продая.

Одъ стране грађанскогъ суда слоб. кр. вароши Новогъ Сада овимъ се свакомъ до знаня доставля, да ће се на захтеванѣ Ђоке Димитриевића кућа заедно са авлиомъ одъ 260 кв. фати Луке, и Савке Загорчића, коя се у Новомъ Саду подъ Бр. 2798 на кисачкомъ друму налази, и коя е судеиски на 3960 фор. а. вр. проценѣна збогъ дуга одъ 525. фор. а. вр. на явнои лицитации, коя ће се 16. новембра 1862. и 14. децембра 1862 свагда у 3 сата после подне на лицу места држати, продавати; зато се дакле они сви, кои речену кућу купити желе, на ту лицитацию позиваю и упућую, да лицитациона условия, коя се при суду овомъ налазе, у обично време читати, или пакъ себи исте преписати могу.

Грађ. суд у Новомъ Саду 16 септембера 1862

За судца

Павле Стояновићъ

градоначалник.

(70-1-3)

Екзекутивна Продая.

Одъ стране грађанскогъ суда сл. кр. вароши Новогъ Сада овим се свакомъ до знаня доставля, да ће се на захтеванѣ Самуила Фраида 2 1600/1300 јутра салашке землѣ Илие Брзака салашана, коя се у Г. П. 2645. и подъ парцен: бр. 5062. и 5063. назначена налази, и коя е судеиски на 360. фор. а. вр. проценѣна збогъ дуга одъ 115 фор. 30 н. а. вр. на явной лицитации, коя ће се на новембера 1862 и 8 бр. децембера 1862. свагда у 3 сата после подне на лицу места држати-продавати; зато се дакле они сви, кои речену землю купити желе на ту лицитацию позиваю и упућую, да лицитациона условия, коя се при суду овомъ налазе у обично време читати, или пакъ себи исте преписати могу.

Грађ: суд у Новомъ Саду 16 септембера 1862.

за судца

Павле Стояновићъ

градоначалник

(71-1-3)

Бр. 2482. с.

Своевольна Продая.

куће у Н. Саду подъ бр. 114 8/9 са авлиомъ и баштом у Опачарскомъ сокаку.

Одъ стране грађ. Суда сл. кр. вар. Новогъ Сада овимъ се свакомъ до знаня доставля, даће се на захтеванѣ Якова Сноя у Новомъ Саду лежећа кућа подъ к. бр. 114 8/9 са авлиомъ и баштомъ на явной лицитации, коя ће се 19. октобра 1862. и 2. Новембера 1862. свагда у 3 сата после подне на лицу места држати-продавати; зато се дакле сви они, кои речену кућу купити желе, на ту лицитацию позиваю и упућую да лицитациона условия, коя се при суду овомъ налазе, у обично време читати, или пакъ себи исте преписати могу.

У Новомъ Саду 16 септембра 1862.

за судца.

Павле Стояновићъ

градоначалник

(72-1-3)

Уредникъ и издаватель Петаръ Нинковићъ.

Епископска печатня